

ETIMOLOGIA CUVÂNTULUI MOLDOVA

ETYMOLOGICALLY THE WORD MOLDOVA

VALERIU ȚURCANU,

doctor, profesor universitar interimar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Autorul abordează etimologia cuvântului “moldova”. El expune o nouă ipoteză de proveniență a acestuia. În conformitate cu ea, “moldova” ar proveni de la expresia “mal-dava”. Aceasta în limba geților ar însemna “cetate, localitate pe mal”. Nu este negată nici existența rădăcinii “mold”, care s-a păstrat în limba engleză și germană.

Cuvinte cheie: etimologie, cuvânt, Moldova.

The author deals with the etymology of the word “moldova”. It also sets a new hypothesis of its origin. According to it, “moldova” comes from “mal-dava” expression which means «city, a town on the shore”. There existence of the root of the word „mold” is not denied, which was kept in English and German.

Keyword: etymology, word, Moldova.

E bine cunoscut bancul inclus în cronica lui Grigore Ureche despre etimologia numelui țării Moldova. În letopiseț se atestă legenda descălecării țării de Dragoș Vodă. Acesta din urma ar fi avut o cățea Molda, care s-ar fi înecat în apele râului în timpul vânătorii zimbrului de către viitorul domn. Iar în cinstea acestei cățele Dragoș ar fi dat nume țării sale. Cronicarul relatează legenda cu umor, căci afirmă pe urmă originea „râmleană” a moldovenilor, dar și din lipsa altor ipoteze ale etimologiei acestui cuvânt, care a dat denumire și râului cu același nume și întregului podiș dintre Carpați și Marea Neagră.[1, p.61]

Din start punem la îndoială că rădăcina cuvântului moldova ar fi *molda*. Cuvântul *molda* există în limba cazahă ca sinonim cu „mulla” și semnifică preot, înțelept, duhovnic, dar și cuminte, smerit, drept.¹ Proveniența sa etno-geografică merită să fie studiată. Ipotetic el putea ajunge pe aceste pământuri cu avanposturile Hoardei de Aur, din care făceau parte și triburile cazahe.² Descălecarea Moldovei feudale a și avut loc la hotarul cu Hoarda de Aur, aceasta păstrând sub jug cnezatele rusești încă o sută de ani după descălecarea lui Dragoș. Dar nu este cert ca moldovenii să-l fi împrumutat de la Hoardă, căci se putea ca triburile cazahe să-l împrumute anume cu această semnificație de la populația volohă a podișului moldovenesc.

Denumirea Molda e prezentă și azi în toponimicul așezărilor Boemiei din Cehia, în varianta denumirii râului Vltava. În latină, galică, slovacă, slovenă, islandeză „*molda*” semnifică mucegai, iar în spaniolă și suedeză chiar Moldova. Sensul de mucegai îl are în irlandeză, albaneză, bască, valonă, ehgleză cuvântul *mol*.

Curios e și faptul că la celți, vecini cu geții mii de ani în urmă, există noțiunea *mol*, care s-a păstrat în engleza modernă cu semnificație de mucegai și diverse valențe sinonimice cu pământ negru, humus, plan rotund, ridicat, dar și loc al morții, a fi împreună, a complota, a bate, a prelucra metalul, cadru, formă, construcție, concepere, modă, a lucra, a planta, a tăia cu cuțitul, sabia [2]. Într-adevăr podișul moldovenesc e foarte bogat în cernoziom. Iar istoria celților oferă destule motive pentru aceste legături sinonimice. Ar fi putut exista în limba geților și cuvântul *mol*. În legătură cu *dava*, el ar însemna cetate pe câmpie sau cetate cu pământ bogat, negru. Dar noțiunea de mucegai e prezentă în olondeză prin cuvântul *mal*. În albaneză „*mal*” înseamnă munte, iar în galică, spaniolă, portugheză, franceză, italiană semnifică, rău, durere.

Să căutăm rădăcinile dacice ale cuvântului „*moldova*”. Toate izvoarele ce dau liste de cuvinte dacice includ cuvântul *mal*, care în dacă însemna ridicătură de pământ, mal de râu. În toate aceste liste e prezent și cuvântul *dava*, ce înseamnă cetate, localitate. Astfel asocierea acestor două cuvinte ar însemna *cetate pe mal*, pe un teren ridicat sau pe mal de râu [3].

Pentru suprafețe plane de munte în limba dacă a existat noțiunea de *plai*, iar cea de *haemus* - pentru vârfuri înzepezite. *Mal* se referea la o ridicătură de teren mai mică ca muntele. Dar *mal* nu e nici sinonim cu *deal* sau *măgură*. În limba dacă a existat și noțiunea de *malvensis* însemnând un loc râpos, cu pante abrupte. *Mal* specifica în dacă anume un teren cu pantă abruptă, binevenită ca element de fortificare naturală a cetății. Presupunem că de aici se trage și denumirea râului Moldova.

E semnificativ că *Maldava*, ajunsă posibil că în vorbirea populară volohă a fi rostită Moldova, e denumirea unei localități fortificate, a unei cetăți. Faptul că ea a dat nume și unui podiș întins de la Carpați până la Marea Neagră e o mărturie că acest spațiu era sub autoritatea acestei cetăți. Deci *Maldava* a fost nu doar cetate dar și capitală. A cui?

Herodot și alți istorici ne spun că zona podișului moldovenesc a fost populată de geți. Aceștia erau despărțiți în triburi. Mai mulți regi geți au unificat triburile getice în regate. Una din capitalele acestora putea fi Maldava. Cea mai mare extindere a statului get a existat pe vremea lui Burebista. Această unificare a fost motivată de pericolul invaziei celților, a tribului lor cel mai războinic, „boii”, care veneau

1 [www. http://sozdik.kz/ru/dictionary/](http://sozdik.kz/ru/dictionary/) consultat la 19. 01. 2011 (Русско-казахский и казахско-русский онлайн словарь)

2 [www.http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%85%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD](http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%85%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD) consultat la 28.02.2011 (Казахи.Материал из Википедии — свободной энциклопедии)

pe arcul carpatic cu război, prădând și arzând așezările costobocilor, unul din triburile getice. După învingerea armatei boiilor pe teritoriul podișului moldovenesc, Burebista i-a gonit pe celți înapoi, spre Boemia, pe care a ars-o, lăsând-o depopulată. Celții au fugit spre Oceanul Atlantic și trecând strâmtoarea La Manșe s-au aciuat în actuala Irlandă. Iar dacii și-au întins moșia în Boiemia. Întregul litoral pontic și teritoriul până la Munții Haemus (**Balcani**) se afla sub stăpânirea lui Burebista. Miezul acestui regat era podișul moldovenesc. De aici Burebista a organizat expediții până în **Macedonia** și **Illiria**. Statul geto-dac al lui Burebista a fost unul din cele mai mari ale vremii sale [4]. Regatul său e considerat una din cele mai glorioase evocări ale imperiului pelascilor.

Istoricii antici ne vorbesc de o capitală a lui Burebista, dar nu o denumesc. În literatură există versiuni că această capitală ar fi Costești, Argedava sau Sarmizegetusa. Nici una din ipoteze neavând un suport documentar. De ce această cetate nu putea fi una de pe podișul moldovenesc, zona de origine a regelui? Maldava, care putea fi cetatea de scaun a geților, nu a fost și enigmatică capitală a celui mai mare dintre regii traci? Dar unde a fost ea? Istoricii pomenesc de o cetate getică pe malul Nistrului pe care a asediat-o Alexandru Macedon, dar pe care nu a putut să o cucerească. Această cetate în fața căreia a bătut în retragere Cuceritorul Lumii e la fel pomenită fără a i se spune numele.

Într-una din liste a cuvintelor dacice este inclus și cuvântul *maldava*, care ar însemna ținut cu cetăți. În regiunea **Moldovei** sunt descoperite până acum peste 20 de cetăți, datând din epoca cuprinsă între secolele VI-III î.e.n. Dintre cetățile din această zonă a Moldovei, s-au pastrat rămășițe ale unor cetăți ca cele de la Butuceni (sf. sec. V - sec. III î.d. Hr.), Orheiul Vechi, unde s-au păstrat rămășițele cetății și sanctuarului geto-dacic, cele de la Dănceni și Hansca (Ialoveni), de la Pârjolteni (Călărași), Rudi (Donușeni), Rașcov (Camenca), Saharna (Rezina), Olișcani (Șoldănești), dar și în Moldova de peste Prut la **Stâncești** (jud. **Botoșani**) și **Bâtca Doamnei**, de lângă **Piatra Neamț**. Cetatea de la Stâncești se întindea pe o suprafață de 45 ha. Cetatea de la Bâtca Doamnei era construită pe pisc, închisă din două părți, de un val de pământ și piatră și un zid din lespezi de piatră, umplut cu pământ și piatră de râu. Azi datorită fotografierii aeronautice și cosmice arheologii au semnalat încă un șir de terenuri, care par a fi rămășițe de situri antice, având liniile valurilor de apărare și cercurile caselor dacice. Acestea, pe lângă misterioasele măguri și movile urmează încă a fi studiate de arheologi [5].

Cert, însă, e faptul că populația de pe podișul moldovenesc, care nu avea munți, folosiți ca fortificații naturale, era impusă de circumstanțele geografice să construiască cetăți din piatră, lut și lemn. Asta și a făcut ca acest teritoriu să fie numit *Țara Cetăților* sau *Maldava* [6].

Dar pe cât de veche putea fi această denumire? Toată știința arheologică afirmă într-un glas că populația tracă, migrată din Asia Mică, a fost prima pe teritoriul european. Anume aici, la gura Dunării a fost constituită prima formațiune statală, care s-a extins spre munții Balcani și Carpați, formând așa zisul Imperiu al Pelascilor. Se presupune că întiderea neconținută a acestuia a adus la desprinderea din el a triburilor grecești, italice, iberice, celtice, germanice, care migrau spre zonele nepopulate ale Europei. Geții, fiind cei mai viteji dintre traci, cum ne spune Herodot, și-au păstrat vatra strămoșească, rămânând la gura Dunării de la prima venire a lor. Anume geții, strămoșii noștri, au fost cei „dintâi chemați”, iar podișul moldovenesc - primul teritoriu populat al Europei. Aici se află „matricea” statelor și națiunilor europene. Astfel noțiunea *Maldava* are toate șansele a fi cea mai veche denumire de așezare fortificată din Europa și prima capitală europeană.

Această descifrare a noțiunii ce ne denumește patria e și o descifrare a identității naționale. Originea „mol- sau mal-davenească” se dovedește mult mai veche și mai nobilă decât cea *râmleană*. Atât doar că această noblețe urmează a fi demonstrată arheologic, căci artefactele găsite aici de arheologi și dispersate în diverse muzee din România și Rusia, cultura *cucuteni* și alte vestigii sunt o parte destul de mică a potențialului arheologic al acestui teritoriu, care păstrează încă o mulțime de surprize și comori. El prezintă un interes deosebit, fiind matricea nu doar a actualei Uniuni Europene, dar și a tuturor culturilor occidentale.

Dar ipoteza originii traco-getice ale noțiunii *Moldova* nu exclude nici posibilitatea existenței la

geți a versiunilor lingvistice de *maldava*, *moldova*, dar și *moldava*. De altfel anume moldava este noțiunea ce ne denumește țara și azi în spaniolă, catalană, albaneză, portugheză, norvegiană, sârbă, estoniană. Noțiunea *mol* e prezentă în sârbă și horvată cu semnificația de *mic*. Tot această semnificație o are în rusă, belorusă, ucraineană noțiunea *мал*. Astfel *maldava* sau *moldava* ar putea însemna *cetate mică*.

Dar așa ori altfel, e clar că este o noțiune foarte veche de origine tracică. Curios că în limbile iraniene, în farsi, turcă, arabă, adică limbile din zona din care se presupune că ar fi migrat populația tracă, *mal* înseamnă bogăție, bunuri, marfă. În acest context *maldava* ar putea însemna *târg*, localitate cu mărfuri.

Pământul Moldovei ascunde cele mai vechi, dar și cele mai îndepărtate istoric, deteriorate și puțin păstrate memorii ale civilizației europene. Dar ele sunt și cele mai scumpe, căci ne vorbesc de *pruncia* ei. Descoperirea lor ar aduce, sperăm, argumente noi ale originii străvechi, pre-antice ale noțiunii Moldova.

Referințe bibliografice

1. URECHE, G. *Letopisețul Țării Molovei*. Chișinău: Literatura Artistică, 1988.
2. Dicționar-englez-român.ro consultat la 9.02.2011.
3. <http://ro.wikipedia.org/wiki/Moldova> consultat la 24.02.2011
4. www.istoria.md/.../Burebista consultat la 17.05.2011
5. www.encyclopedia-dacica.ro/.../cet_moldova.htm consultat la 28.09.2011
6. www.scribd.com/doc/20971467/ consultat la 13. 10. 2011